

İlaçlar Konusunda Sağlık Mesleği Mensuplarına Rehberlik Eden Örnek Bir Başvuru Kaynağı: İngiliz Ulusal Formüleri

Ahmet Akıcı¹, Müge Şırvancı¹

¹Marmara Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Tıbbi Farmakoloji Anabilim Dalı, İstanbul

Yazışma Adresi / Address reprint requests to: Ahmet Akıcı
Marmara Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Tıbbi Farmakoloji AD, Haydarpaşa, 34668 İstanbul-Türkiye
Telefon / Phone: +90-216-349-2816 Elektronik posta adresi / E-mail address: ahakici@marmara.edu.tr
Kabul tarihi / Date of acceptance: 17 Şubat 2012 / February 17, 2012

ÖZET

İlaçlar konusunda sağlık mesleği mensuplarına rehberlik eden örnek bir başvuru kaynağı: İngiliz ulusal formüleri

Sağlık mesleği mensupları ilaçlarla ilgili ihtiyaç duydukları pratik bilgilere kendilerinin en az vakitlerini alacak şekilde kolayca erişmek isterler. Bu pratik yaklaşım söz konusu bilgiyi talep eden geri-ödeme kurumları, hastane yönetimleri vb. başka çevreler için de geçerlidir. Ulusal ilaç formüllerini ilaçla tedavi konusunda başta hekimler olmak üzere okuyucularına daha etkili, daha güvenli ve daha maliyet-etkin ilaçları ötekilerinden ayırt etme; ilaçlar konusunda tarafsız, doğru ve güncel bilgiye kolay erişme gibi önemli faydalar sağlamaktadır. Ulusal formüller bu özellikleri nedeniyle akılcı ilaç kullanımının yaygınlaştırılmasına yönelik öneriler arasında yer alırlar. İngiliz Ulusal Formüleri (British National Formulary - BNF) tarihçesi ve kullanımı itibari ile dünya genelinde örnek gösterilen ulusal formüllerden birisidir. Günün teknolojik olanaklarından da yararlanmayı başaran BNF, yıllar içerisinde sorumluluk alanlarını genişletmiştir ve yılda iki kez yayımlanma başarısını devam ettirmektedir. İngiltere dışındaki başka pek çok ülke de ilaç bilgi kaynağı olarak BNF'yi doğrudan ya da ulusal koşullarına uyarlayarak kullanmaktadırlar. Türkiyede BNF ilk kez 1999 yılında ulusal koşullara uyarlanarak hibrid şekilde yayımlanmaya başlamıştır. Bunun 2011'de güncellenmiş 6. Basımını "Türkiye İlaçla Tedavi Kılavuzu TİK-6, 2011-2012 Formüleri" adı altında yayımlanmıştır. BNF, Sağlık Mesleği Mensuplarının ilaçlar konusunda güncel şekilde bilgilendirme çabalarını sürdürmekte ve bunun karşılığında muhatapları tarafından yüksek oranda kabul görmektedir. Bütün bu olumlu özellikleri BNF'yi ulusal formüler ihtiyacı olan ülkeler için yararlanılan ve örnek alınan konuma taşımayı sürdürmektedir.

Anahtar sözcükler: İlaç formüleri, İngiliz Ulusal Formüleri, BNF, Akılcı

ABSTRACT

An example of practical reference book about medicines that guidance for healthcare professionals: British national formulary

Healthcare professionals want quick and easy access to practical information they need about drugs. This practical approach also applies to reimbursement agencies, hospital management and other circles who request such information. The national drug formularies provide information on drug treatment to their readers, particularly to doctors, to distinguish more effective, safer and more cost-effective medicines from others, also gives them easy access to unbiased, and up-to-date data. On the dissemination of these properties, national formularies are among recommendations for extending rational use of medicine. British National Formulary – (BNF) is one of the few national formularies that is shown as an example throughout the world with its usage and history. Taking advantage of technological opportunities of the day, BNF also expanded the area of responsibility in the passing years and has been published twice a year. Many countries other than United Kingdom also use BNF as a source of drug information, either directly or by adapting to their national conditions. In Turkey, BNF was published for the first time in 1999 as a hybrid which is adapted to national conditions. An updated 6th edition of it was published in 2011 under the name "Turkey Medication Guideline TİK-6, 2011-2012 Formulary". BNF is maintaining its efforts to provide up-to-date data to healthcare professionals on drugs, and in return, it is highly regarded by the counterparts. With all of these positive features, BNF is being utilized as a model for countries with a national formulary needed.

Key words: Drug formulary, British National Formulary, BNF, Rational

GİRİŞ

İlaç formüleri, sağlığın korunmasında, hastalıkların tanı ve tedavisinin sağlanmasında başta hekimler olmak üzere sağlık mesleği mensuplarına (SMM) akılcı şekilde yol gösteren,

güncel ilaç listelerini içeren bilgi kaynaklarıdır. Söz konusu sağlık hizmetleri yürütülürken çeşitli amaçları öncelik edinen farklı formülerler hazırlanabilir. İlaçlarla ilgili bu başvuru kaynakları, sadece rutin sağlık hizmetlerinde değil, aynı zamanda eğitim, araştırma, sağlık hizmetlerinin finans-

manı vb. faaliyetler sırasında da ilgili taraflarca sıkça kullanılmaktadır. Bu bilgi kaynaklarının ülke geneline hitap edecek şekilde hazırlanmış olanlarına ulusal ilaç formüleri adı verilir. Bir ulusal ilaç formüleri genellikle belirli bir ülkede hastalıkların tedavisi ile ilgili ulaşılabilir ve maliyeti karşılanabilir ilaçlar üzerinde yoğunlaşma eğilimi taşır (1,2). İngiliz Ulusal Formüleri (British National Formulary - BNF) tarihçesi ve kullanımı itibarı ile dünya genelinde örnek gösterilen ulusal formüllerden birisidir. Aralarında Türkiye'nin de bulunduğu birçok ülke BNF'yi ilaç bilgi kaynağı olarak doğrudan ya da kendi koşullarına uyarlayarak dolaylı yolla kullanmaktadırlar. Bu yazıda BNF hakkında ayrıntılı bilgi vermeye çalışılacaktır.

BNF'nin Tarihçesi ve Hazırlanışı

BNF, İngiliz Tıp Birliği ve İngiltere Kraliyet Farmasötik Derneği'nin bir yayınıdır ve yılda 2 kez güncellenerek yayımlanır. İngiliz Sağlık Bakanlığı formüller hazırlığını ilk kez II. Dünya savaşında kullanılmak üzere 1939 yılında başlatmıştır. Savaş Ulusal Formüleri olan bu ilk formüller bu günlere kıyasla oldukça basit düzeyde, Latince isimleriyle yazılı sadece 380 preparattan oluşmaktaydı. II. Dünya Savaşı'nın sonlanmasının ardından yetkililerce formüllerin yayımlanmasına devam kararı alınmıştır ve böylece BNF doğrudan bir savaş formülerinden doğmuştur. Bu şekilde, ilk baskısı 1949 yılında yayımlanan BNF'nin her 3 yılda bir yeni baskıları 1976 yılına kadar yayımlanmaya devam etmiştir. Aradan geçen süre zarfında bir takım köklü iyileştirmeler yapılmaya çalışılmış olsa da BNF giderek hekimler tarafından daha az başvurulan bir kaynak olmaya başlamıştır. 1970'li yıllarda ilaç endüstrisi tarafından aylık yayımlandığı için BNF'ye göre daha güncel olan "Monthly Index of Medical Specialities" İngiltere'de daha sık kullanılmaya başlanmıştır. BNF'nin zamanın gerisinde kalma durumunun ve kullanılan kaynaklarla ilgili endişelerin 1970'li yılların ortalarına doğru iyice anlaşılması üzerine, bu konuda yeni arayışlar gündeme gelmiştir. İlaç Komisyonu bu doğrultuda Sağlık Otoritesine "daha güncel, kullanımı daha kolay, el/cep kitabı olarak taşınabilecek, ilaç fiyatları hakkında da bilgi verebilecek, hekimler tarafından reçete yazmak için ülkedeki ulaşılabilir tüm ilaçlar hakkında bilgileri içerebilecek bir kaynak hazırlanması" önerisinde bulunmuştur. Konu İngiltere'de değişik çevrelerce tartışılmış ve 1978'de Sağlık Otoritesi BNF'yi hazırlayan İngiliz Tıp Birliği ve İngiliz Kraliyet Farmasötik Derneği'ne eğer son öneriler doğ-

rultusunda bir formüler geliştirebilirlerse, bu formüleri satın alarak ulusal sağlık hizmetindeki tüm hekim ve eczacılara dağıtabileceğini bildirmiştir. Sağlanan mutabakatın ardından BNF yeni yüzüyle yayın hayatını sürdürmüştür. Yeni baskıları her 6 ayda bir yayımlanmaya başlanan BNF'nin içeriğinde bu doğrultuda önemli değişiklikler olmuş ve her yeni baskıda 3000-4000 yeni değişiklik yapılmaya devam etmiştir. BNF'de İngiltere'de pazarda olan her bir preparatın monografını içerecek şekilde kullanım alanına göre bölümler halinde düzenlenmeler yapılmıştır. Her bir bölümün başında ilaçların kullanımı ile ilgili önemli bazı notlar, titiz bir değerlendirmeyi takiben kitaba eklenmeyi sürdürmektedir. İlaçların olası advers etkileriyle ilgili şüpheli durumları hekimlerin daha kolay rapor edebilmeleri için kitaba sarı kartlar da eklenmiştir (1,3).

BNF ile ilgili diğer çok önemli bir gelişme 2005 yılında çocuklar için BNF'nin (BNFC) ilk baskısının çıkmaya başlamasıdır. Çocuklar, özellikle de yeni doğanlar, bebekler ve küçük çocuklar için reçete yazacak hekimlerin iyi bir rehberlik hizmeti almaya ihtiyacı vardır. Bu ihtiyaca cevap vermek için oluşturulan bu formüler, BNF ekibi ve Medicines for Children (MfC) ekibinin ortak çalışması sonucu doğmuştur (4). BNF'de hemşirelere yönelik de bir yenilik hayata geçirilmiştir. Hemşireler için yayımlanan BNF, sınırlı sayıdaki ilacı reçete etme yetkisi bulunan hemşireler için kaynak ihtiyacının karşılanmasına hizmet eden ve aynı zamanda rutin hemşirelik uygulamasında karşılaşılan ilaçlar konusunda bu kişilere bilgi sağlayan önemli bir başvuru kaynağıdır. İngiltere'de 2006 yılında eğitilmiş hemşirelerin bağımsız olarak reçete yazabileceklerinin onayının ardından bu ihtiyacı karşılamak üzere üretilen "Reçete yazan hemşireler için BNF" her 2 yılda bir yayımlanmaktadır. Bu özgün formülerin başarılı bir şekilde güncellenmesi, farklı klinik alanlarda çalışan hemşirelerden, akademisyenlerden ve eğitimcilerden oluşan, Reçete Yazan Hemşire Danışma Grubu'nun katkılarıyla sürdürülmektedir. BNF'de diş hekimliğinde ilaç kullanımıyla ilgili de kısa bir özel bölüm bulunmaktadır. İngiliz Diş Hekimleri Birliğinin desteğiyle diş hekimliğinde kullanılan sınırlı ilaçla ve diş hekimliğinde yaşanabilen acil durumlar ile ilgili olarak Dental Danışma Grubu da BNF'de görev üstlenmektedir (3,5,6).

Son yıllarda elektronik ortamın sağladığı olanaklardan BNF'nin okuyucusuna ulaşmak için büyük oranda yararlandığı görülmektedir. Taşınabilir elektronik cihazlar ve hastane intranetleri için tasarlanmış özelleştirilebilir sürümler dahil olmak üzere geniş bir yelpazede ürün portföyüne

online (bnf.org) erişim sağlanmaktadır. Zaman içerisinde bütün bu radikal değişiklikler hayata geçerken BNF, hekimler ve diğer SMM tarafından yeniden ilgiyle karşılanmıştır. Halen yılda iki kez revize edilerek okuyucusuyla buluşturulan bu kaynak, en son baskısını (62. Baskı) Eylül 2011'de yayımlamayı başarmıştır (3,5).

BNF'nin yazı kadrosundan gelen sorguları cevaplayan ve iyileştirmeler için kendileri öneri sunan yaklaşık 60 uzman danışmandan oluşan bir ekibi vardır. BNF ayrıca iyileştirme önerisi için iletişim kuran SMM'lerden de yararlanmaktadır. Ortak formüler komitesi 3 ayda bir toplanmakta ve yazar kadrosunun makalelerden, veri sayfalarından ve uzman görüşlerinden topladıkları bilgileri içeren destekleyici kanıtları sunduğu değişiklikleri kısaca şu şekilde değerlendirmektedir. Kraliyet Farmasötik Derneği editörlerinden oluşan bir ekip kendi bölümleri üzerine sürekli çalışırlar. İlgili literatürleri ve tüm yeni kılavuzları okurlar, okuyuculardan gelen yorum ve eleştirileri dikkate alırlar. Ulusal Sağlık ve Klinik Mükemmeliyet Enstitüsü (National Institute for Health and Clinical Excellence-NICE), İlaç ve Sağlık Ürünleri Düzenleme İdaresi (the Medicines and Healthcare products Regulatory Agency -MHRA), Ulusal Hasta Güvenliği Otoritesi (the National Patient Safety Authority-NPSA) ve diğer uzman gruplardan meslektaşları ile buluşurlar. Sonra mevcut metni iyileştirmek için değişiklikler teklif ederler. Bu teklifler ve özgün sorular 60 uzman danışmandan oluşan kurula sunulur. Kurul tavsiyede bulunabilir, açıklayıcı bilgi ve ilgili dokümanlarla birlikte cevap verebilir. Bunlar kısa ve öz değişiklikler olarak metne yansıtılır ve bu metin tekrar ortak formüler komitesi tarafından gözden geçirilir, eğer kabul edilirse, bir sonraki baskı bu yeni metinle çıkar. Ortak formüler komitesi 1 başkan, 3 hekim, 3 eczacı ve 3 Sağlık Bakanlığı temsilcisinden oluşur. Bunun yanı sıra bir de MHRA'dan 1 temsilci vardır. Bütün bu değerlendirmelerin neticesinde 6 ayda bir BNF'nin güncel şekilde yayımlanması sağlanmaktadır. İngiltere Ulusal Sağlık Servisi (National Health Service- NHS) tarafından da tarafsızlığı benimsenmiş ve kabul görmüş olan BNF'yi, bu kurum ülkedeki sağlık hizmeti sunan hekimlerine ücretsiz olarak sağlamaktadır (3,5,6).

BNF'nin İçeriği ve Kullanımı

BNF'nin içeriği ilaçlarla ilgili yol gösterici özlü bilgilerden oluşur. Reçeteleme, kontrol altındaki ilaçlar ve bunların kötüye kullanımının önlenmesinin ipuçları, çocuk, yaşlı ve

palyatif bakımda reçeteleme gibi özel durumların pratik bilgileri, ilaç güvenliliği, zehirlenmeler, diş hekimliğinde reçeteleme gibi bazı genel konu başlıkları ve varsa bunları ilgilendiren genel kurallar üzerinde durulmaktadır. Daha sonra ise ilaçlar kullanıldığı endikasyon ana gruplarına göre (kardiyovasküler sistem ilaçları, merkezi sinir sistemi ilaçları, göz hastalıklarında kullanılan ilaçlar vb) sınıflandırılmış şekilde SMM'nin ihtiyaç duyduğu bilgiyi akıcı üslupla aşırı ayrıntıya kaçmadan sunmaktadır. Her bir ana konu başlığının girişinde o konuyla ilgili ilaç/televi odaklı genel bilgiler kısaca verilmekte, ardından ilaçlar sıralanmaktadır. İlaçların jenerik adının yanı sıra ülke genelinde bu ilaçların var olan ticari adları, farmasötik formları, içerdiği miktar bilgileri, endikasyonları, dikkatli kullanılması gereken durumları, kontrendikasyonları, advers etkileri, dozu ve diğer kullanım özellikleri, fiyat bilgisi gibi detaylar kullanımı kolay ve yansız bir üslupla verilmektedir. Formülerde geçen endikasyonlar ile ilgili ilacın kısa ürün bilgileri/prospektüs bilgileri arasında tam bir uyum her koşulda bulunmayabilir. Esasında bu tahmin edilenin ötesinde çok daha zor bir konudur. Bu konuda BNF objektif ve güvenilirliği genel kabul görmüş, bilimsel ağırlığı olan bir dokümandır. İngiltere'deki ilgili idari düzenlemeler ve meslek örgütlerinin belirlediği ilkeler doğrultusunda geçerli olan bazı uygulamalara da BNF'de yer verilmektedir. Ekler bölümünde ilaç etkileşimleri başta olmak üzere bazı özel konularda bilgiler verilmektedir. Formüler aynı zamanda üretici firma dizini ve genel dizin içermektedir (3,5,6). Bütün bu bilgileri barındıran BNF bilhassa reçete yazılırken, eczanede reçete karşılanırken, hastaya ilaçla ilgili hemşirelik hizmeti gibi sağlık bakım hizmetleri sunulurken ve bu işlemlerin finansal hesaplamaları yapılırken, SMM aday eğitimlerinde ilaçlarla ilgili pratik bilgiler kazandırılmaya çalışılırken başvurulabilecek bilimsel değeri olan kullanışı kolay bir kaynak kitaptır. Diğer taraftan BNF'nin bu hızlı referans sağlayan içeriğinin, ilaç yazımı ya da sunumu ile ilgili her koşulda gerekli bütün bilgileri içermediği de okuyucular tarafından göz önünde tutulmalı, bu bakımdan yanlış beklenti içerisine girilmemelidir.

BNF ile İlgili Araştırmalar

Günümüze kadar 60 yılı aşkın süredir yayın hayatını sürdüren bu bilgi kaynağı ile ilgili çok çeşitli araştırmalar yapılmıştır. Bunlardan bazıları BNF'yi kimlerin, ne oranda kullandığı ile ilgilidir.

- Örneğin, 2007 yılında yapılan bir ankette, BNF'nin İngiliz hekimler arasında %86 ile tek favori ilaç bilgi kaynağı olduğu ortaya konmuştur. Buna göre hekimlerin %50'sinin "BNF'yi günde birkaç kez kullandığı", %90'ının da "haftada birkaç kez başvurduğu" bildirilmiştir (7). Aynı şekilde İngiliz pratisyen hekimlerinin çoğunluğunun (%87) enfektif endokarditin önlenmesi için antibiyotik profilaksisinde BNF'nin kılavuzluğunu tercih ettiği bir başka araştırmada bildirilmiştir (8). Edinburg Üniversitesinden 2005 yılında mezun olan hekimlere mesleklerinin ilk yılında yapılan anket araştırmasına göre, hekimlerin çoğunluğunun (%84) "günlük uygulamada ilaç bilgi kaynağı olarak en yaygın BNF'yi kullandıklarını" dile getirdikleri rapor edilmiştir (9). 2001 yılında yayımlanan bir başka anket araştırmasında ise eski ya da yeni ilaçları reçetelerken hastanede çalışan hekimlerin BNF'yi sırasıyla birinci (%77) ve ikinci (%76) sırada bilgi kaynağı olarak gördükleri, pratisyen hekimlerin ise bunu daha gerilerde sırasıyla dördüncü (%58) ve yedinci (%56) sırada bilgi kaynağı olarak değerlendirdikleri bildirilmiştir (10). Diğer taraftan 2007 yılında İngiltere'de ürologlarla yapılan bir araştırmada bu hekimlerin BNF kılavuzlarına genel olarak bağlılıklarının düşük (%26,3) olduğu bildirilmiştir (11). 2009 yılında İngiltere'de hemşirelere yapılan bir anket araştırması sonuçlarına göre ağırlıkta çalışın hemşirelerin pratikte bilgilenmek için kullandıkları kaynak sıralamasında BNF'nin en üstte yer aldığı bildirilmiştir (12). Aşağıda alt başlıkta bahsedildiği üzere BNF'nin Türkiye koşullarına uyarlanmış şekli olan Türkiye İlaç Kılavuzunun (TİK) ilaç bilgi kaynağı olarak ne düzeyde hekimler ve son sınıf tıp fakültesi öğrencileri tarafından kullanıldığı İstanbul'da 2002 yapılmış karşılaştırmalı bir çalışmayla araştırılmıştır. Bu çalışmada yapılan ankete verilen cevaplara göre, TİK'in pratisyen hekimler tarafından ve akılcı ilaç kullanımı konusunda özel bir eğitim almamış tıp öğrencileri tarafından birbirine çok yakın oranda kullanıldığı (sırasıyla %62,3 ve %64,8); buna karşın akılcı ilaç kullanımı konusunda özel eğitim almış tıp öğrencileri tarafından ise çok daha yüksek oranda (%86) kullanıldığı bildirilmiştir (13). Akılcı ilaç kullanımı eğitimi alanlarda tespit edilen bu değerin yukarıda İngiltere'de BNF kullanımı için tespit edilen yüksek değerlerle benzerliği dikkat çekicidir. Bu tespit, doğru kaynak kullanımında kullanıcıların farkındalığının önemine işaret etmektedir. Nitekim, Türkiye'de TİK'in ilk kez yayımlandı-

ğı yıl İstanbul'da hekimlere yapılmış başka bir anket çalışmasında bu kaynağı kullanma oranının sadece %17,6 olması bu görüşü destekler niteliktedir (14).

BNF'nin birinci basamakta, hastanelerde, eczanelerde ve diğer sağlık kuruluşlarında kullanımının potansiyel yararları günümüze değin çeşitli platformlarda ele alınmıştır. Bütün bu değerlendirmelerin neticesinde ilaçların akılcı kullanımının sağlanmasında BNF'nin önemli yararlar sağladığı görülmektedir.

- Örneğin Kuzey İrlanda'da 1965 yılında birinci basamakta yapılmış bir araştırmada BNF kullandığında maliyette genel bir düşüş olduğu çok uzun yıllar öncesinden bildirilmiştir (15).
- Doz hesaplamalarında BNF'de geçen maksimum dozların üzerinden hesap yapılmasının kolay ve kullanışlı olduğu bildirilmiştir. Örneğin, klorpromazinle yapılmış bir araştırmada BNF'de geçen maksimum toplam antipsikotik dozundan yararlanmanın bu tür hesaplamadaki avantajları gösterilmiştir (16).

Diğer taraftan BNF'le ilgili bazı konularda yetersizlikler üzerinde de durulmuştur. Örneğin, "ilaç etkileşimleri bölümünün yeterince açık ve anlaşılır olmadığı" BNF'nin 46. Basısını kritik eden British Journal Clinical Pharmacology dergisinin editör yazısına 2004 yılında konu olmuştur (17). İsrail'de 2004 yılında yapılan bir araştırmada ise BNF'nin de içlerinde bulunduğu 4 bilgi kaynağında yer alan çelişkili ifadeler ve ikincil referans eksiklikleri dile getirilmiştir (18).

BNF hakkında literatüre yansımış bu değerlendirmelerden yola çıkılarak, BNF'nin bazı aksaklıkları eleştirilmekle birlikte genel olarak SMM'ler tarafından yüksek oranda kabul gördüğü ve tedavi hizmetlerinde sık kullanıldığı söylenebilir.

BNF'nin Türkiye'de Kullanımı

İngiltere dışında başka pek çok ülkede olduğu gibi Türkiye'de de BNF uzun yıllar doğrudan orijinal haliyle başvuru kaynağı olarak kimi SMM'ler tarafından kullanılmıştır. Türkiye'de SMM'lere ve bu mesleklerin adayı öğrencilere halen tıpta kullanılmakta olan ilaçların ve onların preparatlarının tanıtımına yönelik özlü, güncel bilgileri ulusal düzeyde sağlamak için sıfırdan bir formüler oluşturulmamıştır. Bunun yerine BNF'nin 36. Basımının Türkiye koşullarına uyarlanması yoluna gidilmiştir. Bu şekilde hibrid bir metin özelliği bulunan formüller, Türkiye İlaç Kılavuzu (TİK) adıyla Prof. Dr. Oğuz Kayaalp'in editörlüğünde 1999 yılında ilk kez

Türk Tabipleri Birliğinin ve Türk Eczacıları Birliği'nin manevi desteğiyle yayın hayatına başlamıştır (19). Sağlık Bakanlığınca hekim ve eczacılara tavsiye edilmesi uygun görülen TİK, 1999-2007 yılları arasında 2 yılda bir güncelleştirilerek düzenli yayımlanmaya çalışılmıştır. Basım sürecinde yaşanan sorunlar nedeniyle 2009 yılı basımı atlanmış, 2011'de güncelleştirilmiş 6. Baskısı "Türkiye İlaçla Tedavi Kılavuzu TİK-6, 2011-2012 Formülleri" adı altında (BNF'nin 60 ve 61. Basımlarından uyarlanmıştır) eski baskılarına göre kapsamı biraz daha genişletilmiş şekilde yayımlanmıştır (20).

SONUÇ

Ulusal ilaç formüllerini ilaçla tedavi konusunda okuyucularına daha etkili, daha güvenli ve daha maliyet-etkin ilaçları ötekilerinden ayırt etme; ilaçlar konusunda tarafsız, doğru ve güncel bilgiye kolay erişme gibi önemli faydalar sağlamaktadır. Bütün bunlar, ilaçların akılcı kullanımını

kolaylaştırmaktadır. Dolayısıyla akılcı ilaç kullanımını yaygınlaştırma stratejileri oluşturulurken ilaç formüllerinin desteklenmesi gerekir. Dünya genelinde köklü bir itibar sahibi olan BNF, ilaçlar konusunda SMM'leri güncel şekilde bilgilendirmeye devam etmektedir. Bunun karşılığında BNF'nin SMM'ler tarafından genel olarak yüksek oranda kabul gördüğü yapılan araştırma sonuçlarına yansımıştır. Uzun yayın hayatı boyunca çeşitli sıkıntılarla da karşılaşmış olan bu kaynak kitap, arkasındaki güçlü yayın ekibiyle, kurumsal ve okuyucu desteğiyle, tesis ettiği itibarla sorunların üstesinden gelmeyi başarmıştır. Günün teknolojik olanaklardan da yararlanmayı başaran BNF, yıllar içerisinde sorumluluk alanlarını genişletmiş olmasına rağmen, yılda iki kez yayımlanmak gibi zor bir ilkeyi hayata geçirerek güncel kalmaya devam etmektedir. BNF, kullanımı İngiltere sınırlarını aşmış oldukça yol gösterici bir formüldür. Bütün bu yönleri BNF'yi ulusal formüller ihtiyacı olan ülkeler için yararlanılan ve örnek alınan konuma taşımayı sürdürmektedir.

KAYNAKLAR

1. Wade OL. British National Formulary: its birth, death, and rebirth. *BMJ* 1993; 306(6884): 1051-1054.
2. How to develop a national formulary based on the who model formulary, World Health Organization, 2004 (http://apps.who.int/emlib/docs/National_MF_Manual2004-8.pdf).
3. British National Formulary – BNF. <http://bnf.org/bnf/index.htm> (Erişim tarihi: 9 Şubat 2012).
4. Elias-Jones A, Rylance G. The launch of the British National Formulary for Children. *Arch Dis Child* 2005; 90(10): 997-998.
5. Joint Formulary Committee. British National Formulary (ed. 62). London: BMJ Group and Pharmaceutical Press ; 2011.
6. Kendall M.Chairman of the Joint Formulary Committee, British National Formulary. *Clin Med* 2009;9(4):349-52.
7. Avery T. A brief insight into the BNF. *Prescriber* 2008;19(10):7-8.
8. Soheilipour S, Dunne SM, Newton JT, Jabbarifar SE. Implementation of clinical practice guidelines in dental settings. *J Evid Based Dent Pract.* 2009;9(4):183-93.
9. Han WH, Maxwell SR. Are medical students adequately trained to prescribe at the point of graduation? Views of first year foundation doctors. *Scott Med J* 2006;51(4):27-32.
10. McGettigan P, Golden J, Fryer J, Chan R, Feely J. Prescribers prefer people: The sources of information used by doctors for prescribing suggest that the medium is more important than the message. *Br J Clin Pharmacol* 2001;51(2):184-189.
11. Pisipati S, Gilbert A, Pierce I. Do urologists adhere to the British National Formulary (BNF) guidelines?-Results of a postal questionnaire survey. *British Journal of Medical & Surgical Urology* 2010;3,15-21.
12. Stenner KL, Courtenay M, Cannons K.Nurse prescribing for inpatient pain in the United Kingdom: a national questionnaire survey. *Int J Nurs Stud* 2011;48(7):847-55.
13. Akıcı A, Kalaça S, Gören MZ, Akkan AG, Karaalp A, Demir D, Uğurlu U, Oktay S. Comparison of rational pharmacotherapy decision making competence of general practitioners with intern doctors. *Eur J Clin Pharmacol* 2004;60(2):75-82.
14. Akıcı A, Uğurlu MÜ, Gönüllü N, Oktay Ş, Kalaça S. Pratisyen hekimlerin akılcı ilaç kullanımı konusunda bilgi ve tutumlarının değerlendirilmesi. *STED* 2002;11(7):253-257.
15. Wade OL, McDevitt GD. Prescribing and the British National Formulary. *Br Med J* 1966;2(5514):635-637.
16. Yorston G, Pinney A. Chlorpromazine equivalents and percentage of British National Formulary maximum recommended dose in patients receiving high-dose antipsychotics. *Psychiatric Bulletin* 2000;24:130-132.
17. Aronson JK. Drug interactions–information, education, and the British National Formulary. *Br J Clin Pharmacol* 2004;57(4):371-372.
18. Vidal L, Shavit M, Fraser A, Paul M, Leibovici L. Systematic comparison of four sources of drug information regarding adjustment of dose for renal function. *BMJ* 2005;331(7511):263.
19. Kayaalp SO: (Ed.)TİK: Türkiye İlaç Kılavuzu 1999 Formülleri. Turgut Yayıncılık ve Tic. A.Ş, 1999.
20. Kayaalp SO: (Ed.)TİK-6 2011-2012 Formülleri: Türkiye İlaçla Tedavi Kılavuzu TİK-6 2011-2012 Formülleri. Pelikan Yayıncılık ve Ltd Şti, 2011.